

**Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při
Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným
postihem majetku patřícího do společného jmění manželů**

Dotčená ustanovení:

- § 731 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* („OZ“)
- § 262a, § 267 zákona č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád*, ve znění pozdějších předpisů („OSŘ“)
- § 42 zákona č. 120/2001 Sb., *o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)*, ve znění pozdějších předpisů („EŘ“)

Ve sdělovacích prostředcích se objevily názory, že hmotněprávní a procesněprávní úprava postižení majetku patřícího do společného jmění manželů je ve vzájemném rozporu a že procesní úprava v občanském soudním řádu a v exekučním řádu umožňuje větší rozsah exekučního postihu majetku patřícího do společného jmění manželů než úprava obsažená v občanském zákoníku.

Vyjádření Expertní skupiny:

Shora formulovaný názor nelze považovat za správný a je k němu nutné uvést následující vyjádření.

Procesněprávní úprava s hmotněprávní úpravou postižení majetku patřícího do společného jmění manželů ve vzájemném rozporu není, přičemž procesní úprava větší rozsah exekučního postihu majetku patřícího do společného jmění manželů než úprava hmotněprávní, rozhodně nepřipouští. Názory, které se objevily v médiích, nerozlišují mezi nařízením a provedením výkonu rozhodnutí.

Vznikl-li dluh pouze jednomu z manželů za trvání manželství, případně vznikl-li dluh ještě před uzavřením manželství, je v nalézacím řízení pasivně legitimován jen dlužný manžel; proto je v exekučním titulu k plnění zavázán jen ten manžel, z jehož jednání dluh vznikl. Rozsah postižení společného jmění manželů vyplývá z hmotného práva, s ohledem na subjektivní charakter společného jmění manželů však není možné jeho rozsah zjišťovat ihned ve fázi nařízení výkonu rozhodnutí, nebo vydání exekučního příkazu. Účinky doručeného usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí se mohou týkat jako společného jmění manželů jako celku, tak jeho části; účinky doručení vyrozumění o zahájení exekuce se vztahuje na společné

jmění manželů jako celek. Exekuce se pak provádí na základě exekučního příkazu, kterým exekutor postihne buď majetek v SJM, nebo jeho část.

Soud a soudní exekutor je povinen v průběhu řízení o výkonu soudního rozhodnutí (resp. exekučního řízení) zjistit, který majetek v SJM by připadl povinnému (tj. dlužnému manželovi), kdyby došlo k vypořádání společného jmění manželů (podrobněji viz níže). Majetek patřící do SJM, který by v případě vypořádání připadl tomu z manželů, který není povinným, pro vydobytí takového dluhu (dluhu, který vznikl před uzavřením manželství, dluh z protiprávního činu jednoho manžela a dluh na výživném) postižen být nemůže. Totéž platí, pokud manžel u dluhu, který není součástí SJM, protože vznikl proti jeho vůli a nejedná se o dluhy výše uvedené, bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, svůj nesouhlas projeví vůči věřiteli (§ 732 OZ).

Tato úprava tedy není v rozporu s ustanovením § 731 OZ, ani s ustanovením § 732 OZ a oproti hmotněprávní úpravě žádným způsobem nerozšiřuje exekuční postih majetku v SJM. Důvod, proč došlo oproti stavu účinnému do 31. 12. 2013 ke změně tohoto ustanovení, je skutečnost, že předcházející právní úprava vůbec neumožňovala postihnout majetek dlužníka (povinného) patřící do SJM pro dluh, který vznikl před uzavřením manželství. V případech, kdy povinný neměl výlučný majetek, to pak na úkor věřitelů fakticky způsobovalo nedobytnost dluhů, ačkoli dlužník ve skutečnosti solventní byl. Rozdíl oproti právní úpravě účinné do 31. 12. 2013 je skutečnost, že věřiteli dosud nebylo přiznáno právo domáhat se vydobytí dluhu vůči jednomu z manželů, kterému dluh vznikl před uzavřením manželství, z majetku ve společném jmění, takže postižení majetku ve společném jmění bylo v takovém případě důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí. Nová právní úprava tento postih umožňuje, ale současně chrání druhého manžela, který má právo na to, co by bylo jeho vypořádacím podílem.

Samotný rozsah možného postihu majetku patřícího do SJM je regulován hmotněprávní úpravou a v návaznosti na ní případně i soudními či smluvními modifikacemi SJM. Zjišťování, která aktiva a která pasiva náležejí do SJM, tj. který majetek může být v každém konkrétním případě exekučně postižen, však nemůže soud či soudní exekutor provádět dříve, než dojde ke kontaktu s povinným a jeho manželem, který je rovněž účastníkem řízení. To je ale až ve fázi po nařízení výkonu rozhodnutí nebo po doručení exekučního příkazu, do té doby je vykonávací a exekuční řízení striktně formální (soud zkoumá exekuční titul a podmínky výkonu rozhodnutí, popř. exekuce). Není reálné v této fázi zjišťovat rozsah společného jmění manželů a okolnosti rozhodující pro určení vypořádacího podílu. Jedním z nejdůležitějších účinků výkonu rozhodnutí a exekuce je vznik tzv. *inhibitoria*, kdy povinný, jenž dobrovolně neplnil svůj dluh, se o výkonu rozhodnutí nebo exekuci dozvídá v okamžiku, kdy již nemůže se svým majetkem nakládat zcela volně. Z tohoto důvodu, tj. výlučně pro účely nařízení výkonu rozhodnutí, musí být výkon rozhodnutí veden i na takový majetek, který však následně nebude výkonem rozhodnutí či exekucí postižen. Pro účely nařízení výkonu rozhodnutí však není důvod rozlišovat mezi tzv. smluvními a soudními modifikacemi SJM. Z tohoto důvodu došlo také k doplnění předmětné procesní úpravy.

Ve smyslu ustanovení § 267 odst. 2 OSŘ představuje základní procesní nástroj k ochraně manžela povinného tzv. vylučovací, neboli excindační žaloba. V případě provedení exekuce prodejem movitých a nemovitých věcí tomuto účelu slouží navíc i návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu, který excindační žalobě předchází (§ 68 EŘ). Je-li na majetek patřící do SJM nařízen výkon rozhodnutí pro vydobytí dluhu, který nespadá do SJM, dochází v tomto případě pouze k hypotetickému vypořádání společného jmění, tj. ke zjištění, který majetek by při vypořádání představoval podíl povinného. I při tomto hypotetickém vypořádání se však uplatní zásady stanovené v § 742 OZ. **Manžel povinného (tj. nedlužný manžel) bude v těchto řízeních prokazovat skutečnosti, které by prokazoval při vypořádání společného jmění v důsledku jeho zrušení či zániku, tedy např. že majetek ve společném jmění byl pořízen z jeho výlučného majetku (§ 742 odst. 1 písm. c) OZ), že postih takového majetku by byl v rozporu s potřebami nezaopatřených dětí (§ 742 odst. 1 písm. d) OZ) či že ze společného jmění již byly uhrazeny v předcházející exekuci dluhy manžela, který je povinným a tím byl jeho hypotetický podíl na společném jmění vyčerpán.** Neprokáže-li manžel povinného takové skutečnosti nebo nebude-li prokázáno něco jiného, uplatní se zásada, že (hypotetické) podíly obou manželů jsou stejné (§ 742 odst. 1 písm. a) OZ) a pouze v této míře může být také pro vydobytí výlučného dluhu společné jmění postiženo.

Procesní úprava naopak ochranu manžela povinného dále prohlubuje, když podle § 262a odst. 2 OSŘ stanoví, že: *„výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu manžela povinného, příkázáním pohledávky manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, příkázáním jiné peněžité pohledávky manžela povinného nebo postižením jiných majetkových práv manžela povinného lze nařídít tehdy, jde-li o vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů, ačkoli hmotné právo by umožňovalo i jiný postup.“*

Toto vyjádření bylo podrobno odborné diskuzi a následně s ním *per rollam* vyjádřili souhlas členové Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy.

Členové jmenováni do Expertní skupiny jsou odborníky z řad akademické obce, členové Legislativní rady vlády, zástupci soudů a další právní autority. Činnost členů Expertní skupiny spočívá v konzultaci k doprovodné legislativě nového soukromého práva a také ve zpracování odborných stanovisek k některým interpretačním problémům.

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Komise pro aplikaci nové civilní legislativy vznikla v rámci projektu Nové soukromé právo (reg. č. CZ.1.04/4.1.00/80.00003) financovaného z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.